

Chung tay bảo tồn và phát huy các giá trị di sản văn hóa

Thứ Bảy, 10/10/2015, 20:45:15

Font Size:

Công tác bảo tồn và

phát huy các giá trị di sản văn hóa theo phương thức xã hội hóa đã được ngành văn hóa và các địa phương thực hiện trong nhiều năm qua, huy động được các nguồn lực và sự tham gia đóng góp của nhân dân.

Điều này có thể thấy qua việc trùng tu các di tích, tổ chức hoạt động văn hóa, khôi phục lễ hội hay các loại hình nghệ thuật dân gian, khi nguồn kinh phí đóng góp từ xã hội thậm chí còn nhiều hơn cả đầu tư từ ngân sách nhà nước và lên tới hàng trăm tỷ đồng, chưa kể tới những đóng góp về công sức lao động và các hiện vật. Cũng với phương thức xã hội hóa, hình thức hoạt động bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa nghệ thuật dân gian ngày càng đa dạng với các trung tâm nghiên cứu, câu lạc bộ, các nhóm hội, bảo tàng ngoài công lập, tập hợp được các chuyên gia và những người có tâm huyết, hoạt động hiệu quả mà không phải dựa vào nguồn kinh phí hỗ trợ của Nhà nước, tránh được tình trạng xuống cấp của hệ thống các di sản văn hóa. Đã có nhiều lễ hội truyền thống tốt đẹp và các loại hình diễn xướng dân gian độc đáo ở các địa phương tưởng chừng đã mai một lại được phục hồi mà phần đóng góp quan trọng, mang tính quyết định là từ cộng đồng.

Bên cạnh mặt tích cực nêu trên, việc xã hội hóa công tác bảo tồn và phát huy các giá trị di sản cũng đang bộc lộ nhiều hạn chế, bất cập và cả những tiêu cực. Vai trò định hướng, quản lý của các cơ quan chức năng, chính quyền địa phương chưa rõ ràng, còn yếu kém, không đủ khả năng hướng dẫn về chuyên môn, dẫn tới nhiều thiếu sót, đầu tư lãng phí không cần thiết và vi phạm Luật Di sản văn hóa, thể hiện ở tình trạng trùng tu một cách tùy tiện, tự phát, làm sai lệch yếu tố gốc hoặc cung tiến và đưa vật lạ vào nơi thờ cúng thiêng liêng, xâm phạm các di tích, thắng cảnh, thất thoát cổ vật. Qua đó có thể thấy nhận thức về di sản văn hóa và sự tuân thủ pháp luật chưa cao trong cộng đồng dân cư, các nguồn lực xã hội chưa được định hướng, sử dụng đúng đắn, chưa có sự phối hợp chặt chẽ với các cơ quan quản lý và bảo vệ di sản văn hóa để mang lại hiệu quả.

Với mục tiêu huy động, khai thác và sử dụng một cách tốt nhất các nguồn lực xã hội, việc thực hiện xã hội hóa trong bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hóa cần phải gắn liền với nghiên cứu và ban hành các văn bản quy phạm pháp luật phù hợp; nâng cao trình độ đội ngũ quản lý và chuyên môn ở các cấp. Xã hội hóa không đồng nghĩa với việc tự do hóa và tư nhân hóa mọi hoạt động mà các cơ quan chức năng văn hóa phải giữ vai trò quản lý và hướng dẫn theo đúng định hướng và chủ trương của Đảng và Nhà nước. Các tổ chức, cá nhân được tham gia hoạt động văn hóa nghệ thuật, nhưng phải tuân thủ các quy định pháp luật có liên quan.

Nhằm triển khai và thực hiện hiệu quả xã hội hóa trong bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hóa cần tuyên truyền, phổ biến pháp luật về di sản văn hóa để mọi tầng lớp nhân dân hiểu về quyền và nghĩa vụ của mình. Trong đó các phương tiện thông tin đại chúng là kênh chuyển tiếp quan trọng, phổ biến rộng khắp và kịp thời các văn bản quy phạm pháp luật mới ban hành về di sản văn hóa, động viên sự tham gia của nhân dân và sự ủng hộ của dư luận đối với sự nghiệp bảo tồn và phát huy giá trị di sản, nhất là những vấn đề liên quan đến cộng đồng như:

tu bổ, chống vi phạm di tích, bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể... Vấn đề quan trọng là ngành văn hóa cần thường xuyên hướng dẫn; tổ chức kiểm tra, giám sát việc thực hiện pháp luật về di sản văn hóa, chỉ đạo đấu tranh ngăn chặn vi phạm; tham mưu xây dựng cơ chế, chính sách thúc đẩy công tác xã hội hóa hoạt động bảo tồn di sản; khuyến khích các cá nhân, tổ chức doanh nghiệp đóng góp kinh phí để tu bổ di tích, hiến tặng hiện vật cho bảo tàng nhà nước, tổ chức các hoạt động truyền dạy di sản văn hóa phi vật thể.

Tuy nhiên, để thực hiện những điều nêu trên đòi hỏi phải có sự ưu đãi đầu tư, hỗ trợ, giảm hoặc miễn thuế cho các hoạt động được thực hiện từ các nguồn kinh phí ngoài ngân sách nhà nước theo quy định của pháp luật về thuế. Cùng với đó, cần nhanh chóng xây dựng và ban hành chính sách quản lý, sử dụng các nguồn tài chính xã hội hóa: tiền công đức, tiền bán vé, tiền tài trợ, tiền kinh doanh dịch vụ...; có chính sách hỗ trợ và tôn vinh những nghệ nhân có nhiều đóng góp. Di sản văn hóa chỉ thật sự được bảo vệ và phát huy giá trị một cách bền vững khi có sự chung tay, góp sức giữa Nhà nước và nhân dân.

Nguyễn Hùng